

národní
úložiště
šedé
literatury

Dopady brexitu na evropskou integraci a Visegrádskou skupinu

Blažková, Kateřina; Hendrych, Lukáš; Gillern, Jan
2016

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-253568>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 20.08.2017

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

Dopady brexitu na evropskou integraci a Visegrádskou skupinu

Kateřina Blažková

Juniorní analytička think-tanku Evropské hodnoty

Lukáš Hendrych

Juniorní analytik think-tanku Evropské hodnoty

Jan Gillern

Juniorní analytik think-tanku Evropské hodnoty

Think-tank Evropské hodnoty je nevládní odborná instituce bránící liberální demokracii.

1. Shrnutí

- Referendum o setrvání Velké Británie v EU bylo vypsáno na 23. června 2016. Již jeho samotná existence bude mít zásadní dopady na další směřování evropské integrace.
- **Evropská integrace** se v případě brexitu dle predikcí může ubírat dvěma směry: buď díky ztrátě významného euroskeptického hlasu posílí a bude ještě více prohlubována, nebo dojde k „dominovému efektu“, kdy se po Unii začne šířit vlna euroskepticismu a separatistických nálad.
- Obě tyto možnosti jsou ale poměrně radikální. V případě brexitu by pravděpodobně došlo zejména k posílení principu tzv. **vícerychlostní Evropy**. To by pokračování v užší integraci prakticky znemožnilo a posílilo naopak evropskou dezintegraci.
- Se ztrátou Spojeného království jako silného globálního hráče, by bezpochyby oslabilo také **mezinárodní postavení Unie** jako celku.
- I z **ekonomického hlediska** by následky brexitu byly nedozírné. Ačkoli se odhady takové situace výrazně liší, většina odborníků předpokládá snížení britského ekonomického růstu, což by mělo negativní vliv na ekonomický potenciál celé Unie.
- Ztráta na **unijním HDP** na obyvatele by se v případě britského vystoupení dle odhadů pohybovala mezi 0,1 a 0,4 % HDP.
- **Rozpočet EU** by v nastalé situaci přišel ročně o 5 miliard eur, které šly z britské státní kasy. Kompenzace ze strany členských států by tedy musela být značná a bylo by třeba buď snížit výdaje spojené s evropskými dotacemi, nebo navýšit příspěvky ze strany zbylých členů. Snížení britského příspěvku do unijního rozpočtu by nastalo i v případě, že by se jí podařilo s Uní vyjednat podobný vztah, jako má Norsko nebo Švýcarsko.
- Británie je také lídrem **budování jednotného evropského trhu**, ale zároveň není členem společné měnové unie. Díky tomu Británie hraje prim v ochraně nečlenů eurozóny před státy, které společnou měnu používají. V případě odchodu Británie z Unie by však toto postavení nečlenů eurozóny silně oslabilo.
- **Země Visegrádské skupiny** by s britským odchodem ztratily významného partnera při prosazování ekonomických i zahraničně-politických otázek. Vztah zemí V4 a Spojeného království má však mnoho vrstev a jejich názorové štěpení se projevuje i v pohledu na možnost brexitu.
- **Česká republika** podporuje setrvání Spojeného království v Unii a chce hledat taková řešení, která Británii v jejích požadavcích vyhoví. Odmítá přitom ale ta opatření, která by vyžadovala změny zakládajících smluv EU.

- Také **Maďarsko** silně podporuje britské setrvání v Unii a schvaluje také Cameronovu opozici vůči tzv. „stále užšímu svazku“.
- Polsko by s odchodem Velké Británie z EU ztratilo významného partnera. Nejen proto tedy i **Polsko** podporuje setrvání Británie v Unii a souhlasí navíc s mnoha reformami, které Britové navrhnou.
- Dlouhodobým slovenským cílem je upevnit svou pozici v unijním politickém jádru, a brexit by mohl zpochybnit směr, kterým by podle **Slovenska** měla EU nadále jít. Také proto, že se v druhé polovině roku 2016 stanou Slovinci předsednickou zemí v Radě EU a museli by celou post-brexitovou situaci řešit, ani oni možnost britského vystoupení nepodporují.
- Přestože se v mnoha ohledech názorové spektrum pohledů jednotlivých zemí V4 liší, všechny se shodují ve svém postavení k možnosti **omezování volného pohybu osob** v rámci EU. Ten je pro ně nedotknutelným bodem, o němž není přípustná žádná diskuze.
- Bez Velké Británie jako hlavního obránce **subsidiarity** se mohou skeptické země jako je Dánsko, Česká republika, Maďarsko, Polsko a Švédsko snadno cítit čím dál více izolovány od unijního jádra.
- V případě brexitu se mnozí obávají **dominového efektu**. Jedním z takových lidí je i český premiér Bohuslav Sobotka, který se obává vzednutí vlny nacionalismu a separatismu. Nevyloučil přitom, že by se diskuze o vystoupení z EU objevila i v ČR.
- Ve všech zemích V4 lze nalézt euroskeptické strany, přičemž unijní kritika směrem k Maďarsku a Polsku pro jejich nedostatek demokratičnosti a ne zcela dobře fungující právní státy **rétorice euroskeptiků jen dále nahrává**. Kritický pohled vůči Unii narůstá i na Slovensku.
- Pokud by tedy Spojené království vystoupilo, mělo by to na země V4 dalekosáhlé **ekonomické dopady**. Maďarsko, ČR a Polsko patří mezi pět zemí, jejichž obchodní přebytek s Velkou Británií se pohybuje mezi 1 a 2 % HDP. Ekonomiky zemí Visegrádské skupiny by tedy jakoukoli změnu v této oblasti pocítily velice významně.

2. Úvod

Otázka vystoupení Spojeného království z Evropské unie (EU) není nijak nová, první referendum o něm se dokonce uskutečnilo pouhé dva roky po tom, co Británie členství získala. Znovu se toto téma stalo jednou z klíčových otázek britského politického života začátkem druhé dekády 21. století, kdy v roce 2011 dolní komora britského Parlamentu na základě petice hlasovala o možnosti odchodu Spojeného království z EU. Návrh sice zákonodárci nepodpořili, nicméně hlasování ukázalo na značnou nejednotnost vládnoucí Konzervativní strany, jelikož značná část jejích poslanců návrh podpořila. Premiér David Cameron se pak v následujících letech dostal pod výrazný tlak, a to jak z euroskeptického křídla své vlastní strany, tak ze silící výrazně euroskeptické Strany nezávislosti Spojeného království (UKIP) pod vedením Nigela Farage. Ač premiéra Camerona můžeme zařadit mezi jednoznačné zastánce setrvání Británie v EU, situace na politické scéně jej přiměla ke kroku, který pro něho samotného pravděpodobně nemůže mít jasně pozitivní výsledek.

Ve svém projevu v roce 2013 se David Cameron zavázal v případě svého úspěchu v parlamentních volbách v roce 2015 vyjednat nové podmínky členství své země v Unii a následně vypsat referendum. Po loňském přesvědčivém vítězství pak tento slib začal naplňovat a zahájil vyjednávání s jednotlivými evropskými lídry. Ta pak vyvrcholila na únorovém summitu Evropské rady, kdy po téměř třicetihodinovém maratonu jednání nakonec lídři osmadvacátky schválili text dohody, která by měla nově definovat podmínky britského členství v EU. Tento text následně schválil i britský kabinet. Premiér Cameron pak vyhlásil termín konání referenda o setrvání země v EU na 23. června letošního roku.

Oficiální kampaň před referendem byla zahájena 15. dubna. Britská volební komise předtím vybrala dvě iniciativy, které budou voliče přesvědčovat k volbě pro setrvání či odchod z EU. Do čela iniciativy „Britain Stronger in Europe“ se společně postavili premiér Cameron a ředitel řetězce Marks&Spencer Stuart Rose. Jejím strategickým poradcem se stal bývalý zástupce šéfa kanceláře Baracka Obamy Jim Messina.¹ Tuto kampaň následně podpořili i tři bývalí britští premiéři, John Major, Tony Blair a Gordon Brown. Setrvání Británie v EU nově podpořil i americký prezident Barack Obama, který při své nedávné návštěvě Spojeného království například uvedl, že pokud se Britové rozhodnou Unii opustit, budou na konci řady v jakýchkoli obchodních jednáních se Spojenými státy,² což byla pro tábor zasazující se o setrvání Británie v EU významná vzpruha. Kampaň podporující vystoupení Velké Británie z EU pak oficiálně získala na starosti iniciativa „Vote Leave“ v čele s populárním bývalým londýnským starostou Borisem Johnsonem a čtveřicí ministrů britského konzervativního kabinetu, které dala volební komise přednost před iniciativou „Leave.EU“ založenou Nigelem Farage. Jak naznačují dosavadní průzkumy veřejného mínění³, tábory stoupců i zastánců britského členství v EU jsou stále velmi vyrovnané a je tak velmi obtížné výsledek referenda předvídat.

Cílem předložené studie think-tanku Evropské hodnoty je zmapování dopadů, které by vystoupení Spojeného království z EU mělo nejen na celou osmadvacítku, ale především na státy Visegrádské skupiny, pro které Británie představuje tradičního a velmi cenného partnera. Studie se také věnuje

dopadům politickým i ekonomickým, stejně jako otázce vlivu případného brexitu na další vývoj procesu evropské integrace a jeho důsledkům pro postavení EU v mezinárodním společenství.

3. Důsledky brexitu pro Evropskou unii

Existuje mnoho studií a analýz mapující možné dopady odchodu Británie z Evropské unie. Zaměřují se jak na ekonomické, tak na politické důsledky, které by tzv. brexit mohl mít. V jednotlivých prognózách mnohdy najdeme rozdíly. Často se liší v možných ekonomických dopadech na Británii a Unii, stejně jako v politických dopadech na evropskou integraci nebo v jejím budoucím směřování. Pokud ale jde o dopady na samotnou Evropskou unii jako celek, velká část scénářů se na základním rámci důsledků brexitu shoduje. V následující části studie budou představeny takové scénáře, na kterých panuje poměrná shoda nejen u akademiků a odborníků, nýbrž také u politiků.

I. Politické dopady

Pokud jde o otázku brexitu a jeho možných následků, asi největší obavy panují v kontextu politickém. Respektive důležitou otázkou je, jaký vliv by případný odchod Británie z EU měl na politické prostředí v rámci zbylé sedmadvacítky. V první řadě je dobré si připomenout nedávné referendum ve Skotsku, které se týkalo jeho možného odtržení od zbytku Spojeného království. Skotové tehdy rozhodli, že se oddělovat nechťejí. Nicméně protože jsou Skotové národ silně proevropský, odchod Británie z EU by skotskou otázku zcela jistě znovu otevřel. Tlak na odtržení by nyní ještě vzrostl a s velkou pravděpodobností by k němu skutečně došlo. Následně by Skotové o vstup do Unie znovu požádali, tentokrát však jako samostatný stát. Otázkou v tomto případě zůstává, jak by na nastalou situaci reagoval Wales a Severní Irsko. Průzkumy ukazují, že také tamní obyvatelstvo je oproti Angličanům více proevropské.

Sever Velké Británie však není jediným územím v Evropě, které by se se vzrůstem autonomistických a separatistických tendencí setkalo. Došlo-li by na skotskou samostatnost a jeho nezávislý vstup do EU, není vyloučené, že by větší důraz na autonomii či odtržení od celku kladla také jiná národní uskupení, jako je například Katalánsko nebo Baskicko. Události by ale mohly mít vliv také na území severní Itálie a v Belgii, jejíž jednota je už nyní silně narušena dlouholetými spory mezi vlámskou a valonskou částí obyvatelstva.

Argumenty pro pokračování separatistických a autonomistických tendencí však zdaleka nejsou jediným možným důsledkem, který by následný politický vývoj po odchodu Británie, respektive vstupu Skotska do EU, mohl přinést. Unie by v případě odchodu Británie ze svých struktur ztratila velmi vlivného a mocného člena, který v rámci osmadvacítky představuje silnou opozici a jistou protiváhu zemím typu Francie a Německa, a to jak v ekonomickém ohledu (Britové jsou spíše zastánci liberálnějšího pojetí trhu), tak v ohledu politickém (kdy jsou ostrované spíše proti hlubší a rychlejší integraci). Tímto svým postojem – a silou svého hlasu – jsou francouzským a německým snahám vlivnou opozicí, jejíž postoj brání uskutečňování hlubší integrace, kterou se tyto dva státy mnohdy snaží prosazovat. V případě uprázdňování této silné pozice by vyvstala otázka, kdo a zda ji zaplní. Jednou z možností tak je, že by se

mocenské postavení těchto dvou zemí v rámci EU výrazně zvýšilo. Druhou pak, že by mezi nimi nastala mocenská rivalita. To by však zcela jistě záviselo na konstelaci budoucích národních politických sil.

Podle některých komentátorů by odchod Britů z EU znamenal výrazné zjednodušení průběhu unijního rozhodování o politických, ale i ekonomických otázkách. Především v oblastech, kde je potřebný jednomyslný souhlas členských států, jako je to například v otázce daní či bezpečnosti, by podle nich výrazně oslabil silná opozice, a prosazení takových politik by v důsledku bylo mnohem snazší. Tento názor je však až příliš optimistický, nepočítá totiž s velmi pravděpodobným posílením euroskeptických či eurofobních hlasů v rámci jednotlivých států. Strany a politici s protiujním postojem totiž v Evropě jsou a jejich podpora pravděpodobně posílí, ať britské referendum dopadne jakkoli.⁴ Tzv. tvrdých euroskeptiků (*hard eurosceptics*), kteří mají svůj pohled na Unii velmi vyhraněný a usilují o odchod svých zemí z ní, je nyní v Evropském parlamentu oproti minulému legislativnímu období téměř dvojnásobek a jejich další posilování jak na evropské, tak na národních úrovních se dá očekávat. A současné snahy Britů sebevědomí takto smýšlejících euroskeptiků nadále zvyšují. Politici s tímto postojem budou mít díky případnému brexitu hmatatelný důkaz, že jejich snahy mají smysl a jejich pojetí politiky může dojít ke svému cíli – odchodu z EU. Predikce, že jedním z důsledků bude zjednodušení rozhodování v rámci EU, tak není zcela na místě. Jedním z největších politických rizik případného brexitu totiž je vytvoření zcela nového precedentu,⁵ který by naprosto zvrátil poválečný vývoj evropské integrace.

II. Vliv na integraci EU

Otázkou stále zůstává, jak by takový zvrát v evropské poválečné integraci vlastně vypadal. Mnoho politiků a odborníků se například domnívá, že jedním z hlavních důsledků brexitu by bylo vytvoření dominového efektu, který by souvisel s posílením nacionalismu a snah o vystoupení z EU u dalších členských států. S tím souvisí zejména již zmíněný nárůst euroskepticismu v členských státech, jejichž vliv na voliče bude zřejmě narůstat. Zavedené proevropské strany by se tak mohly ocitnout ve velmi těžké situaci, kdy by se nové politické poptávce svých voličů musely chtít nechtě alespoň z části přizpůsobit. Vypsání referenda o setrvání jejich země v EU by se tak stalo reálnou možností. Ostatně, i pokud jde o britského předsedu vlády Davida Camerona, vypsání referenda v Británii pro něj byla forma politického kompromisu, který uzavřel s čím dál silnějšími odpůrci britského členství v Unii, a to jak z řad opozičních, tak vládních poslanců, kteří této nové politické poptávky voličů chtěli využít.

Předpoklad takového dominového efektu je ale přeci jen poměrně radikální. Pokud bychom hledali umírněnější a snad i pravděpodobnější odhad vývoje, který by po brexitu mohl nastat, jednalo by se o prohloubení principu vícerychlostní Evropy. Ten by spočíval v tom, že národní vlády by se pro své občany snažily vyjednat stále více a více *opt-outs*, čímž by se postupně vytvářely velmi různorodé integrační stupně následované vytvořením unijního jádra a periferie.⁶ Pravdou je, že ačkoli je vícerychlostní Evropa již nyní realitou,⁷ prohloubení tohoto principu by pokračování v užší integraci prakticky znemožnilo a posílilo by naopak evropskou dezintegraci. Ta by se mohla projevit jednak v rámci primárního práva ve formě tzv. posílené spolupráce či ve formě mezivládních dohod stojící mimo

primární právo, kterými je například fiskální pakt nebo Evropský stabilizační mechanismus.⁸ Již při pohledu na současnou EU, u které se v kontextu nedávné finanční a nynější migrační krize projevuje slabost, je jasné, že budoucí integrační směřování je v ohrožení. Dlouhodobé zájmy Unie jsou spíše podřadné a málokdo se na ně soustředí. Pokud by se výše nastíněné scénáře skutečně naplnily, rozhodování v Unii by se stalo ještě složitějším a nepřehlednějším, což by před budoucí integrací postavilo jen velmi těžko překonatelné překážky.

III. Zahraničněpolitické dopady

Odchod Spojeného království z EU by však s velkou pravděpodobností měl své důsledky také vně případné sedmadvacítky, tedy na globální úrovni, a to zejména ve formě poklesu evropského vlivu ve světě. V první řadě je třeba si uvědomit, že Británie je jedním ze čtyř států EU, které jsou členy skupiny G7 a G20. Britové mají také velmi silný hlas v mezinárodních organizacích jako je Mezinárodní měnový fond či Světová banka. Stejně tak je Británie jedním ze dvou států Unie, který je stálým členem Rady Bezpečnosti OSN. Kdyby EU ztratila člena, jenž je na globální úrovni takto silný, zcela jistě by to pro ni znamenalo oslabení.⁹ *„Pokud by došlo k brexitu, zbytek Unie by výhody plynoucí z britského členství v těchto organizacích nemohla dále využívat, a došlo by k oslabení tzv. soft power a diplomatického rozměru Unie. Z vojenského pohledu by brexit znamenal ztrátu jedné ze dvou největších evropských mocností.“*¹⁰

Společně se ztrátou takto významného hráče by následovalo snížení vlivu na prosazování liberálně-demokratických hodnot ve světě, které je již v současné době poměrně složité. Například dohoda s Tureckem ohledně řešení migrační krize může být jen sotva znakem důsledného zastávání hodnot, které si západní společnost od 18. století vytvářela a na kterých nyní stojí také celá EU. V případě ještě většího oslabení Unie na mezinárodní scéně bychom jen nahráli autoritářským vládcům jako je turecký prezident Recep Tayyip Erdogan nebo ruský prezident Vladimír Putin. Oslabování mocenské pozice EU je totiž v jejich hlavním zájmu, jelikož jejich vliv na mezinárodní scéně tím naopak výrazně roste.¹¹

IV. Ekonomické dopady

V neposlední řadě by ztráta Británie pro EU měla důsledky také v ekonomické rovině. Jak již bylo řečeno na začátku, prognózy snažící se následky brexitu předpovědět jsou dosti rozdílné. Pokud však jde o analýzy týkající se potenciální ekonomické budoucnosti, ty se oproti prognózám politických dopadů vzájemně liší mnohem více. Některé předpovídají výrazný pozitivní vliv na britskou ekonomiku, jiné pak vliv extrémně negativní. Tato část studie je však zaměřena na dopady týkající se EU jako celku. I v tomto případě se však odborníci názorově rozcházejí. Nyní si tedy představme několik střízlivých odhadů, jak by mohl případný brexit ovlivnit unijní ekonomiku.

Britským odtržením v první řadě klesne podíl unijní populace na populaci světové ze 7 % na 6,1 %. Pokud jde o podíl na světovém HDP, ten dle odhadů může klesnout ze současných 17 % na 14,6 %. Stejně tak můžeme očekávat pokles v rámci podílu na globálním exportu EU, který by se ze současných 33,9 % pravděpodobně snížil na 30,3 %.¹² Británie je pro zbytek EU taktéž jedním z nejdůležitějších

obchodních partnerů. V letech 2010-2014 vytvářel export ze zemí Unie do Británie 2,9 % unijního HDP, import z Británie do členských zemí EU pak činil 2,4 % unijního HDP.¹³ Pokud se ekonomický růst Spojeného království po jeho odchodu sníží, což v menší či větší míře předpokládá většina odborníků, sníží se tím také ekonomický potenciál celé Unie. Podle mnohých scénářů se reálný příjem Británie v takovém případě sníží, což bude mít neblahý vliv na tamní poptávku, čímž poškodí export zboží a služeb mířící z členských států do Británie, který v současné době tvoří zhruba 10 % celkového exportu členských zemí EU.¹⁴ Pravděpodobné ale je, že pokles unijního HDP v rámci globální ekonomiky bude v porovnání s možným poklesem HDP Británie poměrně nízký.¹⁵ Například v Německu by podle odhadů do roku 2030 v důsledku výše zmíněných faktorů HDP kleslo o 0,1 – 0,3 %. Reálné hodnoty by se nicméně lišily v závislosti na jednotlivých sektorech. Ztráta v automobilovém průmyslu by mohla činit až 2 %. Pokud jde o sedmadvacítku jako celek, HDP na obyvatele by se podle středních odhadů pohyboval ve ztrátě okolo 0,1 % v případě velmi úzké spolupráce Británie, která by zahrnovala například její působení na jednotném evropském trhu. V případě britské ekonomické izolace, která však není pravděpodobná, by se pak mohlo jednat o pokles v řádu 0,4 % HDP. Značnou roli by zde v každém případě hrála regionální rozdílnost jednotlivých zemí. V případě Irska některé prognózy odhadují pokles ekonomiky o 0,8 – 2,7 %.¹⁶

Pokles HDP je však pouze jedním faktorem. V potaz musí být bráno také to, že unijní rozpočet by v nastalé situaci přišel ročně o 5 miliard eur, které šly z britské státní kasy. V roce 2014 Britové například unijní rozpočet naplnili z celých 19 %, ¹⁷ kompenzace ze strany členských států by tedy musela být značná. Jednou z možností je snížit výdaje spojené s evropskými dotacemi. Další pak navýšení příspěvků ze strany zbylých členů.

Británie byla v posledních letech také vnímána v kontextu budování jednotného evropského trhu jako lídr, který není členem společné měnové unie. Britové si svou silou a postavením totiž dokázali udržet svou částečnou suverenitu v oblasti finančních regulací a ekonomického dohledu. Výsledkem byla zejména ochrana Británie a dalších nečlenů eurozóny před státy, které společnou měnu používají. V případě odchodu Británie z Unie by však toto postavení nečlenů eurozóny silně oslabilo. Bylo by například o dost těžší rozlišit mezi regulacemi finančního sektoru, které jsou zaměřeny na prohlubování monetární unie, a regulacemi, které budou spojeny čistě s pravidly jednotného evropského trhu, přičemž nečlenové monetární unie by byli silně oslabeni. Velké odlišnosti by se podle některých odhadů v tomto směru projevil také mezi členy a nečleny bankovní unie.¹⁸

Zvažme ještě stručně samotnou otázku případné podoby budoucího jednotného evropského trhu. Británie by na něj zcela jistě chtěla mít přístup i po svém odchodu z Unie. V takovém případě by však byla nucena do svého právního řádu implementovat veškerou legislativu, která je s jednotným trhem spojena, neměla by však žádný vliv na jejím vytváření. Taková situace by ale následně mohla pomoci užší ekonomické integraci EU. Odhady budoucího vývoje jsou v tomto směru velmi rozdílné. Důvodem je zejména to, že proces případného odchodu Británie z EU by byl procesem dlouhodobým a byl by spojen s celou řadou vyjednávání nových smluv a podmínek odchodu. Z tohoto důvodu je předvídaní budoucí podoby jednotného evropského trhu prakticky nemožné.

4. Dopady brexitu na země Visegrádské skupiny

Již od počátku členství zemí Visegrádské skupiny (V4) v EU byla Velká Británie pro tyto státy důležitým partnerem. Spojené království totiž hrálo důležitou roli ve snahách Středoevropanů o znovunabytí jejich pozice v Evropě tím, že bylo vždy silným zastáncem „východního rozšíření“ jak NATO, tak Unie jako takové. Ani po deseti letech, po které Česká republika, Maďarsko, Polsko i Slovensko tvoří součást EU, se však ideově s britským myšlením země V4 zásadně nerozešly, a Spojené království se stalo jejich silným partnerem v mnoha důležitých oblastech unijních politik. Ať už je to dokončení projektu jednotného trhu ve všech ekonomických sektorech, další liberalizace světového obchodu nebo zdůrazňování důležitosti transatlantického pouta, země V4 se se svými ostrovními kolegy při utváření některých významných politik Unie shodnou.

Není tedy náhodou, že to ze všech velkých unijních ekonomik byla právě Británie, která „novým členům EU“ otevřela svůj pracovní trh zároveň s jejich přistoupením do Unie. Od té doby však uplynulo již téměř 12 let a Spojené království je dnes právě v otázce pracovní migrace mnohem přísnější než před desetiletím. Britský závazek a sympatie se střední a východní Evropou již nejsou samy sebou a jsou také mnohem méně patrné. Londýn však Středoevropanům zůstává důležitým partnerem na strategicko-bezpečnostní frontě. Dokázal totiž jejich pohledu naslouchat nejen při definování unijního východního partnerství (dnes Evropská politika sousedství), ale je v současnosti schopen brát v potaz také středoevropské chápání obnovy ruského imperialismu, který je pro západní Evropu jen těžko uchopitelný.¹⁹

Ani Visegrádská skupina jako taková však není ve svých názorech jednotná. I proto je tedy možné ve vztahu Británie k jednotlivým zemím V4 pozorovat mnoho různých vrstev. Příkladem, který je nasnadě, je velice rozdílný postoj těchto států k hospodářské a měnové unii. Zatímco Spojené království z ní má trvalý opt-out, Slovensko je jejím členem již od roku 2009. Zbývající tři země V4 se k přijetí společné měny sice zavázaly, ale jsou velmi opatrné se samotným načasováním takového kroku. Toto názorové štěpení je také patrné v samotném náhledu jednotlivých členů V4 na možné vystoupení Británie z EU.²⁰ Jak se tedy na tuto eventualitu dívají jednotlivé země Visegrádské skupiny?

Česká republika

Otázka brexitu v ČR přitáhla pouze málo politické i veřejné pozornosti. Je však zřejmé, že česká vláda bude silně podporovat setrvání Spojeného království v Unii. Tato země je totiž dlouhodobě považována za českého spojence hned v několika oblastech. Brexit by tedy nepoškodil pouze EU, ale také české zájmy. Co se týče jednotlivých britských požadavků, Češi se budou v případě brexitu pravděpodobně snažit o dosažení takových řešení, která budou v souladu s těmito nároky. Jedinou výjimkou však budou ta opatření, která by vyžadovala změny zakládajících smluv EU.

Právě takové zásahy do unijního primárního práva by vyžadoval britský požadavek na opt-out z tzv. „ever closer union“, tedy „stále těsnější unie“. Česká republika tento nárok považuje za velmi problematický, protože by zpochybnil celkový koncept evropské integrace, což je základ, na kterém stojí

celá Unie.²¹ Podobný krok by nebyl v souladu s dlouhodobým českým snažením o udržení a péči o unijní jednotu. Na druhou stranu však můžeme očekávat podporu Čechů směrem k posílení proaktivního přístupu a práva iniciativy pro národní parlamenty v unijním rozhodování, a to včetně zavedení tzv. zelené karty.²² Budou nejspíš také podporovat agendu zlepšování právní úpravy.

Kamenem úrazu však pro Českou republiku, stejně jako pro ostatní země, které se k Unii připojily v poslední dekádě, jsou diskriminační opatření cílící na volný pohyb osob a právo pobytu. Ta jsou pro Čechy totiž naprosto nepřijatelná. Volají proto po odlišování volného pohybu občanů EU od pohybu občanů třetích zemí, které jsou v Británii často zaměňovány. Pro většinu Čechů je to totiž právě právo na volný pohyb osob, které považují za hlavní výhodu členství v Unii. Proto je nutné odlišit opatření cílící na zamezení zneužívání tohoto práva od jeho omezování.²³

Maďarsko

Ačkoli jsou maďarské priority v unijní agendě velmi často fundamentálně odlišné od těch britských, podpořil maďarský premiér Viktor Orbán v posledních čtyřech letech britského premiéra Davida Camerona v několika zásadních otázkách, které byly řešeny v Evropské radě. To se stalo například při vyjednávání fiskálního kompaktu v roce 2012, nebo když sdíleli společnou pozici při volbě nového předsedy Evropské komise, v jejímž rámci ani jeden z nich nebyl nakloněn volbě Jean-Claude Junckera ani obecnému posílení role Evropského parlamentu.

Přestože Spojené království není hlavním obchodním partnerem Maďarska, tato země silně podporuje setrvání Británie v Unii. Cameronova tvrdá opozice vůči „stále užšímu svazku“ je také v souladu s antifederalistickou rétorikou maďarské vlády, jejíž předseda Viktor Orbán je silným zastáncem mezivládního způsobu spolupráce. Co se týče britského návrhu posílení role národních parlamentů, ten by sice mohl zvýšit podporu EU v Maďarsku, ale také zpochybnit současný systém reprezentace národních zájmů v unijních institucích vládami členských zemí. Ani Maďarsko pak nepodporuje Cameronovy plány omezit migraci a volný pohyb pracovních sil. Počet Maďarů emigrujících do Británie totiž zůstává vysoký.²⁴

Polsko

Polsko by s odchodem Velké Británie z EU ztratilo významného partnera. Právě na spolupráci s ním je totiž vystavěna současná polská zahraniční politika. Nynější zahraničně-politická koncepce polské vlády se totiž opírá o silné partnerství se Spojeným královstvím, které je euroskeptické, má mnoho opt-outů a výjimku ze Schengenu.²⁵ Nejen proto tedy i Polsko podporuje setrvání Británie v Unii. Souhlasí navíc s mnoha reformami, které Britové navrhují, ať už se jedná o dokončení projektu digitálního trhu, který je klíčovým hnacím mechanismem inovací v této oblasti, nebo o dokončení energetické unie.

Podle polského názoru by měla Unie zůstat systémem *sui generis*, směřujícím k podpoře zájmů svých členských zemí. I z tohoto důvodu také Polsko chápe britské přání získat opt-out z konceptu „stále užšího svazku“ (tedy „ever closer union“), který vnímá jako povinnost podporovat a implementovat politiky potenciálně škodlivé pro národní zájmy, které by nemusely brát v potaz specifika jednotlivých

unijních zemí. Tento koncept by měl podle Poláků být blíže upřesněn. S ohledem na tento přístup tedy není ani překvapivé, že Polsko podporuje britský požadavek posílení role národních parlamentů v utváření unijních politik. Je také otevřeně diskuzi o mechanismu tzv. „červené karty“, díky němuž by parlamenty byly schopny blokovat unijní legislativu.

V čem ale Polsko vidí hlavní problém, je možnost zavedení nových omezení v oblasti vnitro-unijní migrace. Vnitřní trh EU je založen na čtyřech nezávislých a vzájemně se posilujících svobodách, které mohou dobře fungovat jen tehdy, je-li s nimi zacházeno jako s jedním celkem. Volný pohyb osob je jednou z jeho neoddělitelných součástí. Navíc by zavádění takových omezení požadovalo nechtěný a nepředvídatelný proces revize zakládajících smluv EU. Polsko má také problém s plánovaným zaváděním opatření k zamezení zneužívání systému sociálního zabezpečení,²⁶ která by se mohla negativně dotknout polských občanů žijících v Británii. Těch je tam tolik (cca 850 000), že se polština ve Spojeném království stala druhým nejrozšířenějším jazykem. Právě tito Poláci by se mohli stát těmi, kteří si britské „ne“ ve věci setrvání v Unii odnesou nejhůře.²⁷ Svou nespokojenost s touto vyhlídkou vyjádřila také polská premiérka Beata Szydło: „*V Británii žije a pracuje přes milion Poláků. Jejich práce napomáhá růstu britského HDP a my chceme, aby se mohli těšit stejným příležitostem pro rozvoj jako Britové.*“²⁸

Slovensko

Dlouhodobým slovenským cílem je upevnit svou pozici v unijním politickém jádru a pomoci zachovat širší politickou kohezi Unie, zejména v době potíží. Brexit by tedy mohl zpochybnit směr, kterým by podle Slovenska měla EU nadále jít, stejně jako by mohl podkopat sílu Unie mluvící hlasem liberální ekonomiky. Pro Slováky je možnost, že by k brexitu došlo, ještě o to horší proto, že se v druhé polovině roku 2016 stanou předsednickou zemí v Radě EU. Museli by se tak stát těmi, kteří by se měli jako první zorientovat v celé této nové situaci, a byli by také vyjednávatelé s Brity. Ani Slovensko ale nechce dosáhnout setrvání Británie za každou cenu.²⁹

Je pro něj do určité míry přípustné podpořit Spojené království v jeho opt-outu ze „stále užšího svazku“, ale je zásadně proti znovuotevření primárního práva EU, což by bylo v tomto případě nutné. Je tedy nezbytné vymezit, že podobná změna nezhatí integrační snahy ostatních unijních států. Slovensko zároveň vítá další posílení role národních parlamentů, které má podpořit principy subsidiarity a proporcionality. Nevěří však, že návrhy tzv. červené a zelené karty nějak výrazně posílí postavení národních parlamentů v tomto procesu. Komise by ale dle Slovenska měla zjistit, jak tuto situaci zlepšit jinak a bez nutnosti měnit zakládající smlouvy.

I pro Slovensko je pak hlavní obtíží britská tendence směřovat vnitřní a vnější unijní migraci přičemž argumentuje, že tyto problémy je třeba řešit odděleně. Jakákoli omezení vnitřní migrace v Unii by šla silně proti principům nediskriminace na základě národnosti, volného pohybu pracovníků a rovného zacházení. Se šestimístným číslem počtu Slováků pracujících v Británii musí být podle Slováků samotných zajištěno, aby jakákoli budoucí dohoda o pracovní migraci zahrnovala stejné jednání se všemi unijními občany.³⁰

Visegrádská skupina

Přestože se v mnoha ohledech názorové spektrum pohledů jednotlivých zemí V4 liší, jeden postoj je všem státům tohoto uskupení společný. Shodují se ve svém postavení k možnosti omezování volného pohybu osob v rámci EU. Ten je pro všechny členy V4 nedotknutelným bodem, o němž není přípustná žádná diskuze. Státy V4 se i přes mírně odlišné náhledy na situaci byly schopny domluvit i na dalších postojích, a to zejména v zájmu toho, aby byly vnímány za každých okolností jako celek. Společné prohlášení předsedů vlád zemí Visegrádské skupiny pak společný výchozí postoj k brexitu vymezuje takto: *„Můžeme podpořit ty prvky reformních návrhů Spojeného království, které mají potenciál Evropskou unii modernizovat, zejména co se týče posílení konkurenceschopnosti a silnější role vnitrostátních parlamentů. Avšak vzhledem k tomu, že země Visegrádské skupiny považují volný pohyb za jednu ze základních hodnot Evropské unie, návrhy v této oblasti pro nás zůstávají nejcitlivější otázkou. V tomto ohledu nepodpoříme žádná řešení, která by byla diskriminační nebo omezovala volný pohyb.“*³¹

Tento postoj V4 vydala jen těsně před zasedáním Evropské rady ve dnech 18. a 19. února, na kterém se Unie snažila s Británií dosáhnout kompromisu. Během tohoto jednání tak bylo dosaženo dohody³², díky které bude mít v případě setrvání Spojeného království v Unii k dispozici sedmiletou záchrannou brzdu, jež umožní nevyplácet sociální benefity pracovním migrantům z EU. V jejím rámci bude také možné omezit příspěvky na jejich v zahraničí žijící děti.³³ Český premiér Bohuslav Sobotka je dle jeho slov s dohodou spokojen: *„Máme dohodu! Je to slušný kompromis, který, jak doufám, pomůže udržet Británii v EU. V4 k dosažení dohody hodně pomohla.“*³⁴ Zdá se však, že se představitelé V4 nechali nalákat jinými opatřeními, která jsou pro euroskeptický region výhodná, a vzdali se přitom svých požadavků ohledně volného pohybu osob. Je zřejmé, že se výměnou za tento zásadní ústupek snažila Visegrádská skupina dosáhnout co největších zisků, nicméně to vypadá, že lídři České republiky, Maďarska, Polska i Slovenska neměli příliš na výběr a museli spolupracovat.³⁵

I. Politické dopady

S přibližováním se k datu referenda v Evropě narůstají obavy, že Spojené království z EU opravdu vystoupí. Vyrovnanost táborů pro i proti vystoupení z Unie je v Británii velká, a konečný výsledek je stále nejistý. Již dnes můžeme pozorovat odkládání rozhodnutí o investicích na dobu po konání referenda, což nemá pozitivní vliv na zotavování britské ekonomiky. Po předposledním dubnovém víkendu však značně oslábila argumentace tábora bojujícího za britské vystoupení, když americký prezident Barack Obama upozornil britské voliče na to, že by Británie šla *„na konec řady“* a že by *„Spojené království vně EU nebylo v dohledné době schopno uzavřít dohodu o volném obchodu.“*³⁶ Zasadil tak velkou ránu kampani za vystoupení z Unie, která bude nyní potřebovat rychle najít způsob, jak se z tohoto zásahu vzpamatovat. Podle mluvčího kampaně pro setrvání v EU Jamese McGrory *„nemohla návštěva amerického prezidenta jít lépe.“*³⁷ Naděje, že Spojené království v Unii setrvá, tedy v současné chvíli stouply. Průzkumy veřejného mínění ukazují, že se pravděpodobnost, že Británie z EU doopravdy

vystoupí, pohybuje jen kolem 20 %.³⁸ Nic však ještě není rozhodnuto, a je nutné uvědomit si, jak dalekosáhlé politické důsledky by takový brexit mohl mít.

EU je navíc podle posledního průzkumu veřejného mínění³⁹ v neutuchající krizi. Obecný trend je takový, že důvěra v Unii klesá a momentálně se 32 % dosahuje svého historického minima od dob finanční krize. Je to jen o trochu lepší výsledek než u důvěry v národní parlamenty, která dosáhla 28 %, a vlády, jimž věří 27 % občanů EU. Vypadá to, že Evropané ztratili víru ve svůj politický establishment. A z toho nelze vyjmout ani Velkou Británii a země V4, které se všechny do určité míry profilují jako euroskeptické státy. S brexitem by obavám těch členů EU, kteří jsou skeptičtí ohledně přenosu dalších pravomocí na unijní úroveň, bylo nejspíš méně nasloucháno. Bez hlavního obránce subsidiarity - Velké Británie, jejíž hlas nelze v debatách jen tak vynechat, se mohou skeptické země jako je Dánsko, Česká republika, Maďarsko, Polsko a Švédsko snadno cítit čím dál více izolovány od unijního jádra.⁴⁰

Nejdalekosáhlejší výzvou, kterou by brexit představoval, je skutečnost, že by se britské vystoupení stalo precedents, který by mohl nabourat unijní rovnováhu a zásadně změnit vnitrostátní a vnitrostraníckou dynamiku jednotlivých aktérů. To by bylo obzvláště nebezpečné v případě, že by se Británii podařilo vystoupit za výhodných podmínek nebo by se ukázalo, že dokáže být mimo EU úspěšná. Ve výsledku by se tak Unie stala rukojmím izolacionistických nálad artikulovaných anti-unijními stranami, které jsou již nyní na vzestupu kvůli migrační krizi. Přibyl by jim tak jen další bod na seznam jejich argumentů a byla tak zvýšena jejich důvěryhodnost.

To, čeho se pak mnozí obávají, je možnost dominového efektu. Jedním z takových lidí je i český premiér Bohuslav Sobotka, který vyjádřil své pochybnosti následovně: „*Já se obávám dominového efektu. To znamená, pokud by Velká Británie vystoupila, tak reakcí bude určitá vlna nacionalismu a separatismu, který se přežene objektivně celou Evropou. Ta vlna bude rovněž zcela objektivně podpořena náladami, které vyvolává migrační krize.*“⁴¹ Nevyloučil však ani tu možnost, že by brexit vedl k diskuzi o podobném kroku i v České republice: „*Pokud by Británie opustila EU, bylo by v několika letech možné očekávat debaty o odchodu z EU také v České republice.*“⁴²

Státní tajemník pro evropské záležitosti Tomáš Prouza se pak vyjádřil, že brexit by učinil „*politicky mnohem více akceptovatelné*“⁴³, aby i další země navrhovaly své vystoupení z Unie. Jakkoli se tato možnost může zdát v českém kontextu extrémní, snahy některých politických subjektů o vypsání referenda o vystoupení České republiky z EU jsou známy. Příkladem může být parlamentní strana SPD či Úsvit-Národní koalice. Obavy předsedy vlády ale nemusí být zcestné zejména z jiného důvodu: v nedávné době Poslanecká sněmovna totiž skutečně odhlasovala, že se otázkou takového referenda bude na svém jednání zabývat. Dolní komora Parlamentu pak svůj postoj sice změnila, přesto je dobré mít na paměti, že tato cesta zřejmě není cizí ani pro poslance zavedených a tradičně proevropských stran. Podle Prouzy by se pak tohoto tématu mohly v případě brexitu chopit i etablované strany jako ODS nebo KSČM. A pokud by se tento bod programů dočkal širší podpory, mohla by se Česká republika snadno dostat zpět do ruské sféry vlivu, což není v souladu s českými národními zájmy.⁴⁴

Ani v ostatních zemích V4 by však případný brexit nezůstal bez povšimnutí. Ve všech z nich lze nalézt euroskeptické strany, přičemž unijní kritika směrem k Maďarsku a Polsku pro jejich nedostatek demokratičnosti a ne zcela dobře fungující právní státy rétorice euroskeptiků jen dále nahrává. Po nedávno proběhlých parlamentních volbách pak můžeme pozorovat nárůst kritického pohledu vůči Unii i na Slovensku, které dosud bylo ze všech zemí V4 nejvíce eurooptimistické a dlouhodobě se snažilo o to, aby se stalo součástí unijního jádra, což dokazuje i jeho ochota přijmout euro.

II. Ekonomické dopady

Bez znalosti toho, jak budou upraveny obchodní vztahy mezi EU a Británií, nelze jednoznačně říci, jak konkrétně se případný brexit v ekonomické oblasti projeví. Scénářů tohoto uspořádání je hned několik, avšak jen málo z nich předpokládá, že si HDP Spojeného království polepší. To je přinejmenším velice optimistický pohled, který je navíc pro dobu bezprostředně následující po brexitu nereálný. Předpokládá totiž vysokou míru deregulace a celkové otevření britského trhu světu. A Unie je pro Spojené království důležitějším obchodním partnerem než naopak. Celá jedna desetina unijního exportu jde však právě do Spojeného království, a není tedy možné opomenout skutečnost, že Británie je pro EU významným zdrojem poptávky.

Maďarsko, Belgie, Česká republika, Polsko a Nizozemsko představují pět zemí, jejichž obchodní přebytek s Velkou Británií se pohybuje mezi 1 a 2 % HDP.⁴⁵ Pro ČR je navíc Velká Británie velmi důležitým exportním trhem. Za rok 2015 byla po Německu, Slovensku a Polsku čtvrtou největší exportní zemí.⁴⁶ Obdobně důležitým partnerem je i pro ostatní země regionu, pro Slovensko byla v roce 2015 dokonce druhým největším cílem exportů.⁴⁷ Pokud by tedy Spojené království z Unie opravdu vystoupilo, a tento druh obchodní výměny by byl přerušen, mělo by to na země V4 dalekosáhlé dopady. Opět by samozřejmě záleželo na tom, jak by byly upraveny obchodní vztahy mezi EU a Británií, nicméně ekonomiky zemí Visegrádské skupiny by jakoukoli změnu pocítily velice významně.

Mimo to by také V4 ztratila velmi významného partnera v podobě velkého členského státu podporujícího liberalizaci v debatách o ekonomických politikách. Unie by se tak velmi snadno mohla zahledět sama do sebe, a snahy o další prohlubování společného trhu by tak byly oddalovány. Rovnováha sil v Radě by totiž s brexitem byla vychýlena v neprospěch států zastávajících v tomto ohledu liberální postoj.

5. Závěr

Předjímat dnes důsledky případného odchodu Spojeného království z EU je značně komplikované, a to především z toho důvodu, že zatím není vůbec jasné, za jak definovaných podmínek by k němu došlo. Na druhou stranu však mezi odbornou i politickou veřejností panuje až neobvyklá shoda na těch nejzásadnějších dopadech potenciálního brexitu, a to jak pro EU, tak i pro samotnou Británii. Je například nepochybné, že jedním z jeho negativních důsledků by bylo přímé ohrožení teritoriální podoby Spojeného království. Existuje totiž značná pravděpodobnost, že v novém referendu o skotské nezávislosti, které by po brexitu prakticky jistě následovalo, by tradičně proevropská Skotové přehodnotili své stanovisko z předloňského roku. To pak může mít zcela zásadní důsledky i pro ostatní členské státy, obzvláště v době, kdy například snahy Katalánska o vyhlášení nezávislosti na Španělsku dosahují svého vrcholu. Případný brexit by také velmi pravděpodobně výrazně posílil protievropské strany a například státní tajemník pro evropské záležitosti Tomáš Prouza varuje, že otázka vystoupení z EU by se mohla stát výrazně přijatelnější i pro umírněné etablované politické strany. Nepochybně by také došlo k výrazné změně vyváženosti mocenského uspořádání v EU, kdy dnes Spojené království vytváří protiváhu výrazně proevropskému tandemu Německa a Francie. Ztráta takto silného aktéra by také výrazně oslabilu pozici Evropské unie v mezinárodním společenství.

Klíčovým partnerem je Spojené království pro státy Visegrádské skupiny, a to již od 90. let, kdy Středoevropané našli v britských představitelích výrazné zastánce své integrace do evropských i euroatlantických struktur. Británie se také stala jejich klíčovým partnerem v mnoha oblastech unijních politik, a to především v otázkách liberalizace obchodu, zdůrazňování transatlantického spojení. Pochopení zde našly i pro své obavy z ruských imperiálních ambicí. Není tak nijak překvapující, že všechny státy V4 označily setrvání Británie v EU za svou klíčovou prioritu, byť v některých problematikách se jejich pohledy liší. Zmínit můžeme například britský požadavek na výjimku ze závazku „stále užšího svazku“, který našel výrazně větší pochopení u maďarských a, především pak po posledních volbách, i polských politiků než u jejich českých či slovenských kolegů. Jasnou jednotu naopak státy V4 ukázaly v otázce omezení vnitro-unijní migrace, kde vůči britskému premiérovi vystupovaly v jasné opozici. Toto téma se stalo extrémně citlivým především pro Polsko, odkud do Británie přicestovalo za prací kolem 850 000 lidí a polština se v Británii stala dokonce druhým nejpoužívanějším jazykem. Případný odchod Spojeného království by tak znamenal tvrdou ránu pro tamní polskou komunitu.

Kromě ostatních důsledků brexitu, které se vztahují prakticky na všechny evropské státy, je potřeba právě v kontextu dopadů na státy V4 zdůraznit ekonomická rizika. Ač i zde bude v případě britského „ne“ setrvání v Unii záležet na konkrétních dohodnutých podmínkách brexitu, je velmi pravděpodobné, že právě z ekonomického hlediska by státy V4 britský odchod pocítily více než řada jiných evropských států, a to především s ohledem na význam britského trhu pro tamní exportéry. Zcela vypovídající je například fakt, že hned tři státy V4 patří mezi pět zemí, které mají s Velkou Británií největší obchodní přebytek. Se ztrátou britského příspěvu do unijního rozpočtu by také EU ztratila druhého největšího čistého přispěvatele. Tento problém by musel být nějak vyřešen, a to buď vyšším příspěvem z ostatních

členských zemí, které by mohlo dosáhnout až 5,8 % dosavadního příspěvku, nebo nižšími výdaji. S britským odchodem by však v Evropské radě pravděpodobně nastala spíše změna k navýšení unijních výdajů a slabší podpora pro další snahy přesunout výdaje směrem k podpoře růstu.⁴⁸ A právě v tomto případě zde existuje vysoká pravděpodobnost, že oběťmi těchto rozpočtových změn by byly právě země střední Evropy. Vyhlídka, že by země V4 získávaly z unijního rozpočtu menší množství peněz, je velice reálná stejně jako ta, že by se do něj staly čistými přispěvateli významně dříve.

Je tak zřejmé, že ač Britové budou v červnu rozhodovat především o své budoucnosti, jejich volba bude mít zásadní, a zatím těžko přesně odhadnutelné, důsledky pro celou Evropskou unii. Státy V4 přitom budou patřit mezi ty, na které dopadnou nejtěživěji, jelikož v Británii ztratí strategického partnera, a to jak v ekonomické, tak i politické rovině. O to více překvapující se může zdát fakt, že je otázce brexitu v českém veřejném i politickém prostoru věnováno jen velmi málo pozornosti.

- ¹ Allegra Stratton. „Tories hire Obama campaign chief Jim Messina.“ *BBC*. 2. srpen 2013. [citováno 22. květen 2016], dostupné z: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-23551323>
- ² Asthana, Anushka a Mason, Rowena. „Barack Obama: Brexit would put UK 'back of the queue' for trade talks.“ *The Guardian*. 22. duben 2016. [citováno 22. květen 2016], dostupné z: <http://www.theguardian.com/politics/2016/apr/22/barack-obama-brexit-uk-back-of-queue-for-trade-talks>
- ³ What UK Thinks: EU. 2016. „EU Referendum Poll of Polls.“ [citováno 22. květen 2016], dostupné z: <http://whatukthinks.org/eu/opinion-polls/poll-of-polls/>
- ⁴ Dabrowski, Marek. 2016. „Brexit and the EU-UK deal: consequences for the EU“. *Bruegel*. [citováno 24. duben 2016], dostupné z: <http://bruegel.org/2016/03/brexit-and-the-eu-uk-deal-consequences-for-the-eu/>
- ⁵ Buiter, Willem and Rahbari, Ebrahim and Schulz Christian. 2016. „The Implications of Brexit for the rest of the EU“. *VOX CEPR'S Policy Portal*. [citováno 24. duben 2016], dostupné z: <http://voxeu.org/article/implications-brexit-rest-eu>
- ⁶ Kovář, Jan. 2016. Dopady referenda o brexitu: integrace prohrála už teď. *Mezinárodní politika*. [citováno 30. duben 2016], dostupné z: <http://iir.cz/article/dopady-referenda-o-brexitu-integrace-prohrala-uz-ted>
- ⁷ Hendrych, Lukáš and Bergmann, Dominik. 2016. Vícerychlostní Evropa. *Evropské hodnoty*. [citováno 24. duben 2016], dostupné z: <http://www.evropskehodnoty.cz/vyzkum/vicerychlostni-evropa/>
- ⁸ Dabrowski, Marek. 2016. „Brexit and the EU-UK deal: consequences for the EU“. *Bruegel*. [citováno 23. duben 2016], dostupné z: <http://bruegel.org/2016/03/brexit-and-the-eu-uk-deal-consequences-for-the-eu/>
- ⁹ Ibid.
- ¹⁰ Kovář, Jan. 2016. Dopady referenda o brexitu: integrace prohrála už teď. *Mezinárodní politika*. [citováno 30. duben 2016], dostupné z: <http://iir.cz/article/dopady-referenda-o-brexitu-prohrali-jsme-uz-ted>
- ¹¹ Witney, Nick. 2015. „Brexit to Nowhere: The Foreign Policy Consequences of „Out““. *European Council on Foreign Relations*. [citováno 23. duben 2016], dostupné z: http://www.ecfr.eu/article/commentary_Brexit_to_nowhere_4094
- ¹² Dabrowski, Marek. 2016. „Brexit and the EU-UK deal: consequences for the EU“. *Bruegel*. [citováno 24. duben 2016], dostupné z: <http://bruegel.org/2016/03/brexit-and-the-eu-uk-deal-consequences-for-the-eu/>
- ¹³ Buiter, Willem and Rahbari, Ebrahim and Schulz Christian. 2016. „The Implications of Brexit for the rest of the EU“. *VOX CEPR'S Policy Portal*. [citováno 24. duben 2016], dostupné z: <http://voxeu.org/article/implications-brexit-rest-eu>
- ¹⁴ Kovář, Jan. 2016. Dopady referenda o brexitu: integrace prohrála už teď. *Mezinárodní politika*. [citováno 30. duben 2016], dostupné z: <http://iir.cz/article/dopady-referenda-o-brexitu-prohrali-jsme-uz-ted>
- ¹⁵ Schoof, Ulrich, et. al. 2015. „Brexit – potential economic consequences if the UK exits the EU“. *Bertelsmann Stiftung*. [citováno 24. duben 2016], dostupné z: <https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/publications/publication/did/policy-brief-201505-br-brexit-potential-economic-consequences-if-the-uk-exits-the-eu/>
- ¹⁶ Ibid.
- ¹⁷ Buiter, Willem and Rahbari, Ebrahim and Schulz Christian. 2016. „The Implications of Brexit for the rest of the EU“. *VOX CEPR'S Policy Portal*. [citováno 24. duben 2016], dostupné z: <http://voxeu.org/article/implications-brexit-rest-eu>
- ¹⁸ Dabrowski, Marek. 2016. „Brexit and the EU-UK deal: consequences for the EU“. *Bruegel*. [citováno 24. duben 2016], dostupné z: <http://bruegel.org/2016/03/brexit-and-the-eu-uk-deal-consequences-for-the-eu/>
- ¹⁹ Schweiger, Christian and Markovic, Frank and Nagy, Tomas. 2016. „The Dire Straits of Brexit: Potential Implications for the EU, UK and the V4“. *Visegrad Insight*. [citováno 20. duben 2016], dostupné z: <http://visegradinsight.eu/the-dire-straits-of-brexit/>
- ²⁰ Ibid.
- ²¹ Řiháčková, Věra, „Czech Republic,“ in *The EU deal to avoid Brexit: Take it or leave*, eds. Stefani Weiss and Steven Blockmans (Centre for European Policy Studies Special Report No. 131 / February 2016). [citováno 20. duben 2016], dostupné z: https://www.ceps.eu/system/files/EU%20deal%20to%20avoid%20Brexit%20by%20S%20Weiss%20and%20S%20Blockmans%20CEPS%20Special%20Report_0.pdf
- ²² Bartovic, Vladimír. 2016. „Czech Republic: A desire to accommodate British demands, but without treaty changes“. *LSE European Politics and Policy Blog*. [citováno 20. duben 2016], dostupné z: <http://blogs.lse.ac.uk/euoppblog/2015/11/04/european-views-on-the-uks-renegotiation-the-czech-republic-hungary-sweden-and-lithuania/>
- ²³ Řiháčková, Věra, „Czech Republic,“ in *The EU deal to avoid Brexit: Take it or leave*, eds. Stefani Weiss and Steven Blockmans (Centre for European Policy Studies Special Report No. 131 / February 2016). [citováno 20. duben 2016], dostupné z: https://www.ceps.eu/system/files/EU%20deal%20to%20avoid%20Brexit%20by%20S%20Weiss%20and%20S%20Blockmans%20CEPS%20Special%20Report_0.pdf

²⁴ Gálik, Zoltán. 2016. „Hungary: A natural supporter for Cameron, but with caveats“. *LSE European Politics and Policy Blog*. [citováno 20. duben 2016], dostupné z: <http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2015/11/04/european-views-on-the-uks-renegotiation-the-czech-republic-hungary-sweden-and-lithuania/>

²⁵ Krajewska, Elżbieta. 2016. „What would Brexit mean for Poland?“. *Radio Poland*. [citováno 20. duben 2016], dostupné z: <http://www.thenews.pl/1/6/Artykul/249233,What-would-Brexit-mean-for-Poland>

²⁶ Borońska-Hryniewiecka Karolina, „Poland,“ in *The EU deal to avoid Brexit: Take it or leave*, eds. Stefani Weiss and Steven Blockmans (Centre for European Policy Studies Special Report No. 131 / February 2016). [citováno 20. duben 2016], dostupné z: https://www.ceps.eu/system/files/EU%20deal%20to%20avoid%20Brexit%20by%20S%20Weiss%20and%20S%20Blockmans%20CEPS%20Special%20Report_0.pdf

²⁷ U.S. News & World Report L.P, „Hundreds of thousands of people whose personal fates hinge on whether Britain leaves the European Union or stays don't even have a say in the matter: Polish migrants,“. [citováno 20. duben 2016], dostupné z: <http://www.usnews.com/news/business/articles/2016-04-09/polish-workers-in-uk-worry-about-possibility-of-brexit>

²⁸ Kuwait Times, „Cameron woos Polish leaders as 'Brexit' deal draws closer.“ 6. únor 2016.. [citováno 20. duben 2016], dostupné z: <http://www.pressreader.com/kuwait/kuwait-times/20160206/281767038263135>

²⁹ Bilčík, Vladimír. 2016. „Slovakia: Preserving equal treatment while keeping the UK inside“. „ *LSE European Politics and Policy Blog*. [citováno 20. duben 2016], dostupné z: <http://blogs.lse.ac.uk/brexitvote/2015/11/27/european-views-on-the-uks-renegotiation-vii-germany-greece-slovakia-and-the-eus-institutions/>

³⁰ Kovač, Patrik, „Slovakia,“ in *The EU deal to avoid Brexit: Take it or leave*, eds. Stefani Weiss and Steven Blockmans (Centre for European Policy Studies Special Report No. 131 / February 2016). [citováno 20. duben 2016], dostupné z: https://www.ceps.eu/system/files/EU%20deal%20to%20avoid%20Brexit%20by%20S%20Weiss%20and%20S%20Blockmans%20CEPS%20Special%20Report_0.pdf

³¹ SPOLEČNÉ PROHLÁŠENÍ PŘEDSEDŮ VLÁD ZEMÍ VISEGRÁDSKÉ SKUPINY ze 17. prosince 2015, [citováno 20. duben 2016], dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/SPOLECNE-PROHLASENI-PRESEDU-VLAD-ZEMI-VISEGRADSKKE-SKUPINY.pdf>

³² European Council meeting (18 and 19 February 2016) – Conclusions, EUCO 1/16. [citováno 1. květen 2016], dostupné z: http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2016/02/EUCO-Conclusions_pdf/

³³ Česká televize, „Summit schválil dohodu o vztazích Británie a EU.“ 19. únor 2016. [citováno 1. květen 2016], dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1700620-summit-schvalil-dohodu-o-vztazich-britanie-a-eu>

³⁴ Twitter Bohuslava Sobotky, 19. 2. 2016. [citováno 1. květen 2016], dostupné z: <https://twitter.com/SlavekSobotka/status/700790053383962624?lang=cs>

³⁵ bne IntelliNews, „Visegrad praises Brexit deal foisted upon it.“ 22. únor 2016. [citováno 1. květen 2016], dostupné z: <http://www.intellinews.com/visegrad-praises-brexit-deal-foisted-upon-it-91216/>

³⁶ McTague, Tom. „9 takeaways from Barack Obama's Brexit intervention.“ *POLITICO*. 22. duben 2016. [citováno 23. duben 2016], dostupné z: <http://www.politico.eu/article/9-takeaways-from-obamas-david-cameron-brexit/>

³⁷ Ibid.

³⁸ Bloomberg, „Probability of Brexit Drops to 20% as Polls Move Against 'Leave'.“ 21. 4. 2016. [citováno 1. květen 2016], dostupné z: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-04-21/probability-of-brexit-drops-to-20-as-polls-move-against-leave>

³⁹ Eurostat, „Standard Barometer 84: Autumn 2015“. [citováno 23. duben 2016], dostupné z: <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/ResultDoc/download/DocumentKy/70150>

⁴⁰ Schweiger, Christian and Markovic, Frank and Nagy, Tomas. 2016. „The Dire Straits of Brexit: Potential Implications for the EU, UK and the V4“. *Visegrad Insight*. [citováno 23. duben 2016], dostupné z: <http://visegradinsight.eu/the-dire-straits-of-brexit/>

⁴¹ Česká televize, „Brexit by v Evropě vyvolal dominový efekt a vlnu separatismu, varuje Sobotka.“ 18. únor 2016. [citováno 23. duben 2016], dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1698496-brexit-v-evrope-vyvolal-dominovy-efekt-a-vlnu-separatismu-varuje-sobotka>

⁴² Palmeri, Tara a Day, Kate. „Brexit 'could lead to Czexit'.“ *POLITICO*. 22. duben 2016. [citováno 23. duben 2016], dostupné z: <http://www.politico.eu/article/brexit-could-lead-to-czexit-tomas-prouza/>

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Global Counsel, „BREXIT: the impact on the UK and the EU“. [citováno 24. duben 2016], dostupné z: http://www.global-counsel.co.uk/system/files/publications/Global_Counsel_Impact_of_Brexit_June_2015.pdf

⁴⁶ Ministerstvo průmyslu a obchodu. „Zahraniční obchod ČR za 1-12/2015“. [citováno 24. duben 2016], dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument169927.html>

⁴⁷ Slovenská agentúra pre rozvoj investícií a obchodu. „Exportné trhy“. [citováno 24. duben 2016], dostupné z: <http://www.sario.sk/sk/exportujte-do-zahranicia/exportne-trhy>

⁴⁸ Global Counsel, „BREXIT: the impact on the UK and the EU“. [citováno 24. duben 2016], dostupné z: http://www.global-counsel.co.uk/system/files/publications/Global_Counsel_Impact_of_Brexit_June_2015.pdf

⁴⁸ <http://www.mpo.cz/dokument169927.html>

© **Evropské hodnoty z.s. 2016**

Think-tank Evropské hodnoty je nevládní odborná instituce bránící liberální demokracii.

Naší vizí je svobodné, bezpečné a prosperující Česko ve střední Evropě, která je pevnou součástí Západu.

Pomáháme čelit agresivním režimům, radikalizaci uvnitř společnosti, šíření autoritářských tendencí a extrémistických ideologií včetně islamismu.

Politikům předkládáme odborná doporučení a systematicky sledujeme a hodnotíme jejich práci. Za základní prvky vysoké politické kultury považujeme aktivní občany, zodpovědné politiky a soudržnou společnost, která sdílí hodnoty svobody a demokracie.

Od roku 2005 se jako nevládní nezisková organizace, která není spojena s žádnou politickou stranou, věnujeme výzkumné a vzdělávací činnosti. Vedle vydávání odborných publikací a komentářů pro média, pořádáme konference, semináře a školení pro odbornou i širší veřejnost. Na svých akcích zprostředkováváme dialog mezi politiky, odborníky, novináři, podnikateli i studenty.

THINK-TANK EVROPSKÉ HODNOTY

Vlkova 36, 130 00 Praha 3

info@evropskehodnoty.cz

www.evropskehodnoty.cz

facebook.com/Evropskehodnoty